

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Олексюк О.М.

РОЗВИТОК
ДУХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ОСОБИСТОСТІ
У ПОСТНЕКЛАСИЧНІЙ
МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ

Київ — 2017

УДК 37.013:7
О-53

Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 9 від 05.10.2017 р.)

Автор:

Олексюк О.М., завідувач кафедри теорії та методики музичного мистецтва Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор педагогічних наук, професор

Рецензенти:

Шевченко Г.П., директор Науково-дослідного інституту духовного розвитку людини, завідувач кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України;
Черкасов В.Ф., завідувач кафедри музично-теоретичних та інструментальних дисциплін Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, доктор педагогічних наук, професор

Олексюк О.М.

Розвиток духовного потенціалу особистості у постнекласичній
О-53 мистецькій освіті : [монографія] / Олексюк О.М. — К. : Київ. ун-т
ім. Б. Грінченка, 2017. — 192 с.
ISBN 978-617-658-035-5

УДК 37.013:7

ISBN 978-617-658-035-5

© Олексюк О.М., 2017

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2017

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ДУХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ В ПОСТНЕКЛАСИЧНІЙ МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ	
§ 1.1. Мистецька освіта в контексті нової педагогічної парадигми	7
§ 1.2. Антропологічний синтез методологічних підходів у сучасній музичній педагогіці та мистецькій освіті	14
§ 1.3. Категоріальна переорієнтація сучасних досліджень постнекласичної мистецької освіти	29
РОЗДІЛ II. МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ДУХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ У СФЕРІ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	
§ 2.1. Духовний потенціал особистості в історичній ретроспективі	36
§ 2.2. Антропологічна інтерпретація духовного потенціалу особистості у постнекласичній парадигмі	47
§ 2.3. Трансцендентні цінності в розвитку духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва	57
РОЗДІЛ III. ДУХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСОБИСТОСТІ В ГЕРМЕНЕВТИЧНИХ СМИСЛАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ	
§ 3.1. Конгеніальність у герменевтичних смислах мистецької освіти	75
§ 3.2. Художньо-образна структура особистості як чинник розуміння мистецького твору	85
§ 3.3. Узагальнення інтонації як механізм осягнення герменевтичного смислу музичного твору	90

**РОЗДІЛ IV. СУЧАСНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ
ДУХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ
В ПОСТНЕКЛАСИЧНІЙ МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ**

§ 4.1. Фрактальність особистості в контексті міждисциплінарної інтеграції у вищій мистецькій освіті	102
§ 4.2. Ціннісно-сміслові тренінги розвитку духовного потенціалу особистості у сфері музичного мистецтва	118
§ 4.3. Феноменологічний діалог/полілог у дослідницькому просторі мистецької освіти	131

**РОЗДІЛ V. МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ
ДУХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ
У ВИЩІЙ МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ**

§ 5.1. Педагогічні умови розвитку духовного потенціалу особистості в постнекласичній мистецькій освіті	143
§ 5.2. Професійна компетентність у реалізації духовного потенціалу майбутнього музиканта-педагога	153
§ 5.3. Неперервна мистецька освіта в розвитку духовного потенціалу особистості	162
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	172

ПЕРЕДМОВА

Звернення освіти до людини, її особистості, індивідуальності, самореалізації у творчій діяльності, розвитку та саморозвитку стало чинником наукової рефлексії нових тенденцій. Епіцентром нової методології стають не знання і навіть не умови оволодіння ними, а людина в її цілісності як суб'єкт власного життя, культури та історії. Відповідно до цілісності людини освітній процес розглядається як конструкт, що розвиває сутнісні духовні сили особистості у напрямку саморозвитку і самоорганізації. Погляди такої людини відзначаються прогностичним підходом, орієнтацією на позитивні тенденції життя та професійні досягнення. Антропологічний підхід оголошує основним пріоритетом розвиток духовного потенціалу особистості в освітньому процесі і визначає найважливіші складові постнекласичної мистецької освіти.

Постнекласична мистецька освіта розглядається нами як: цінність, що зберігає у собі особистісний погляд людини на світ, на мистецтво, на самого себе як творця мистецьких цінностей та їх творення; самоорганізована система, що інтегрує у своїй основі саморозвиток музичного мистецтва та людини, яка знаходиться в концептуальному полі міжсуб'єктних відносин; процес ціннісного становлення особистості в медіа-просторі, що досягає музичні цінності й створює нові у творчій діяльності; результат ціннісної взаємодії учасників освітнього процесу, в якому освіта несе в собі синергетичну єдність модусів часу: Минулого, Теперішнього та Прийдешнього.

«Розвиток духовного потенціалу особистості у постнекласичній мистецькій освіті» — це перша монографія, в якій висвітлюється антропологічний синтез методологічних підходів у сучасній мистецькій освіті. Авторська інтерпретація постнекласичної мистецької освіти визначає зміст і структуру цієї монографії. При цьому варто зазначити, що історична ретроспектива актуальності проблеми потребувала залучення авторських матеріалів з видання «Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва» (К., 2004), що дало можливість яскравіше представити транзитивний період становлення постнекласичної мистецької освіти. Адже сучасна наука поставила у центр досліджень всеохоплюючу міждисциплі-

нарність, що інтегрує різні галузі наукового знання (не тільки соціально-гуманітарного, а й природничого) навколо проблеми цілісного пізнання Людини. Духовний компонент, закладений в основі мистецької освіти, стане тим наріжним каменем, який підніме освіту на засадах інтегративності, міждисциплінарності, цілісності з метою розвитку духовного потенціалу особистості. Саме така особливість постнекласичної мистецької освіти дає змогу сподіватися, що майбутні професіонали будуть носіями творчої ініціативи і громадянської активності.

Уведення просторових понять у дослідження духовного потенціалу особистості викликало необхідність переглянути лінійні уявлення про освітній процес як каузально-визначений процес, у якому розвивається особистість професіонала. Основою для цього стає постнекласичний тип раціональності, який уможлиблює розуміння людини в освіті як центру, мети і цінності пізнання. Смысловое поле постнекласичної мистецької освіти є досить широким і багаторівневим, пов'язаним з масштабом тих чи інших явищ у соціальній практиці та медіа-просторі. Така багатогранність передбачає створення образу бажаного майбутнього, формування цілей та засобів для його досягнення у науково-дослідницьких проектах, науково-педагогічних школах з урахуванням нової освітньої парадигми.